ESMA-I HÜSNA'DAN "EL-AFÜVV" İSMİNİN DİN ÖĞRETİMİNE KONU EDİLMESİ VE UYGULAMA ÖRNEĞİ

Tülay YÜCEL*
E-mail: tulayyucel11@hotmail.com

Citation/©: Yücel, T. (2016). Esma-ı hüsna'dan "el-Afüvv" isminin din öğretimine konu edilmesi ve uygulama örneği. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, *2*, 37-56.

Öz

Bu çalışmanın hedefi, Allah'ın güzel isimlerinden (esma-i hüsnadan) biri olan, "Afüvv" isminin sahip olduğu anlam ile bu anlamın taşıdığı değeri ve bu kavramın eğitim öğretim sürecine nasıl aktarılabileceğini uygulama örnekleriyle ortaya koymaktır. Bu çerçevede makale iki boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyutta, din eğitimi derslerinde kavram öğretimine bir örnek olacağı düşünülen "Afüvv" kavramının tarihsel arka planı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tarihsel arka planda, kavramın ayet ve hadis referansları ele alınmış, bu ayet ve hadislerin kullanıldıkları bağlamlarda ne anlam ifade ettikleri tartışılmıştır. Ayrıca birinci boyutta, Afüvv kavramını daha iyi tanımlamak amacıyla, ilişkili olduğu bazı kavramlar ve Allah'ın diğer isimleri ile olan ilişkisi üzerinde durulmuştur. İkinci boyutta ise tarihsel arka planı açıklanan kavramın eğitim-öğretim ortamına aktarılması çerçevesinde ortaokul ve ortaöğretim dönemindeki öğrencilere yönelik olarak bir ders işlenişinde kullanılabilecek örnek etkinliklere yer verilmiştir.

Anahtar Kavramlar: Afüvv, Esma-i Hüsna, eğitim, din öğretimi, affetmek

Abstract

AS A NAME FROM AL-ASMĀ AL-HUSNĀ, "AL-AFUVV", ITS PLACE IN THE RELIGIOUS EDUCATION AND A SAMPLE FOR TEACHING IT

The study is considered with both the common meaning of the " al-Afuvv" , one of the beatifull names of God (al-asmā al-husnā), and also, its secondary meaning as well as its value. In parallel to this consideration, the study is consisted of two dimensions. At the first dimension, the concept of Afuvv and its historical background are discussed.

* İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD Doktora Öğrencisi.

While dealing with the historical background of the concept "al-Afuvv", related verses of the Koran and the sayings of the Prophet Mohammad are used as basis of the discussion, focussing on the contextual meanings of the concept. It also focuses on some concepts that are related to one another and the relationship whit other names of God in order to better define the Afuvv concept in the first dimension. At the second dimension, the use of the concept "al-Afuvv" in the process of teaching-learning towards students of basic education is exemplified through sample educational activities within a course outline.

Keywords: al-Afuvv, the most beautiful names of god, education, religious education, forgive

Giriş

Öğrenen bireyin öğrenmelerini en üst düzeyde gerçekleştirebilmesi için eğitimde pek çok kuram, strateji ve yöntem geliştirilmektedir. Özellikle son yıllarda öğrenenin merkeze alındığı bu tür eğitsel faaliyetlerde temel hedef, bireyin öğrendiklerini yaşama aktarmasına, öğrendikleri ile yaşamı arasında canlı ve güçlü bağlar kurmasına yardımcı olmaktır. Bu aynı zamanda onun hayatını yönetme sürecinde aktif olmasına katkı sağlamak anlamına da gelir. Meseleye din öğretimi açısından bakıldığında, öğretime konu edilecek içerik ve içeriği iletecek yol ve yöntemler, diğer bir ifade ile öğretimin neliği ve nasıllığı, üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken hususlardandır. Bu aşamada, eğitimin yetişen nesle kazandırmayı hedeflediği temel niteliklerden olan sevgi, saygı, güven, paylaşma, hoşgörü, affetme, öz eleştiri, barış vb. kavramların öğretiminde din öğretiminden yararlanmanın imkânlarını araştırmak gerekir. Bu bağlamda makalenin temel hedefi, affetme/bağışlama kavramı örnekleminde Esma-i Hüsna'dan nasıl yararlanılabileceğini etkinlik örnekleri ile birlikte gösterebilmektir.[1]

Esma-i Hüsna öğretimini dini kavramların öğretimi çerçevesinde düşünmek gerekmektedir. Dini kavramların öğretimi ile bireyin din konusunda bilgilenmesi ve bilinçlenmesine katkı sağlamak amaçlanır. Zira kavramlar bilgiyi anlama, işleme ve geliştirmenin en temel öğesidir. Edinilen bilgiler üzerinde işlem yaparak o bilgilerin ötesinde yeni anlamlara ulaşmak, yeni bilgiler üretmek kavramlarla gerçekleşir. Dolayısıyla kavramlar bilginin inşası ve kalitesini doğrudan etkileyen unsurlardır (Akyürek, 2013, ss.21-22). O halde dini kavramların öğrenilmesi, din alanındaki bilgi boşluğunun giderilmesi ve sağlıklı bir din anlayışının geliştirilmesine katkı anlamına gelir. Dini kavramların öğretimi bireyin din konusunda doğru bilgilenmesine ve edindiği doğru bilgilerle kendini, içinde yaşadığı toplumu ve hayatı doğru anlamasına ve

[1] Esme-i Hüsna'nın öğretime konu edilmesi hususunda geniş bilgi için bkz. Selçuk, M. (2000). Gençlik çağı ve inanç olgusu, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi* içinde. (ss.333-358). İstanbul: Ensar Neşriyat.

anlamlandırmasına yardımcı olacaktır. Özetle; dini kavramların öğrenilmesi, bireyin benlik algısının şekillenmesinde, dini, ahlaki, kültürel, sosyal vb. alanlardaki gelişimlerinde büyük öneme sahiptir (Akyürek, 2004, ss.169-171). Bu bağlamda Esma-i Hüsna; insanın Allah, insan ve evrenle olan ilişkisinin mahiyeti ve bu ilişkinin nasıl yorumlanması gerektiğine dair epistemolojik bir bilgi kaynağı olarak karşımıza çıkar.

Kur'an'ı ve hadisi "epistemolojik" bir bilgi kaynağı olarak merkeze almak ve bu kaynaktan en verimli şekilde yararlanabilmek din öğretiminin hedefleri arasında yer alır (Selçuk, 2000, s. 340). Çünkü Kur'an'a göre, Allah-insan ilişkisi durağan ya da tamamlanmış bir ilişki değil, aksine dinamik ve sürekli gelişen ve şekillenen canlı bir ilişkidir. Kur'an'dan hayata akan bu bilgi kanallarının açık tutulmasında din öğretiminin katkısı yadsınamaz. Bunun aksi durumlarda Kur'an ile hayat arasına bir mesafe girmekte, çoğu zaman da din adına hurafe ve menkıbeler inançlarımıza dayanak oluşturmaktadır. Fakat dünyayı anlama ve anlamlandırmada adeta bir süzgeç vazifesi gören inançlarımızın yol gösterici ve güçlü etkisinden yararlanabilmek için onların sağlam temellere dayandırılması gerekir. Çünkü bireyi ancak doğru bilgi kaynaklarından elde edilen inançlar, doğru eylemlere götürecektir. O halde, dini metinleri bir kaynak olarak eğitim ve öğretimde kullanmak, oradaki ifadeler üzerinde düşündürmek ve bu yolla davranış geliştirmek ve değiştirmek din öğretiminin imkânlarından biri olarak görülmelidir (Selçuk, 2000, s.348).

Yaygın olarak kullanılan ismi ile Esma-i Hüsna yani Allah'ın güzel isimleri, pek çok ayet ve hadiste zikredilmiş ve bu isimler inananlar için farklı ilişkiler ağı içerisinde sunulmuştur.[2] Bu makalede, Esma-i Hüsna'dan "el-Afüvv" ismi ele alınmış, ismin anlamı ve anlamın sahip olduğu değeri ortaya koymak hedeflenmiştir. Makale iki boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyutta, din eğitimi derslerinde kavram öğretimine bir örnek teşkil edeceği düşünülen "Afüvv" kavramının tarihsel arka planı ele alınmıştır. Tarihsel arka planda kavramın ayet ve hadis referanslarına değinilmiş, bu ayet ve hadislerin kullanıldıkları bağlamlarda hangi anlamları ifade ettikleri incelenmiştir. İkinci boyutta ise, kavramın eğitim ortamına aktarılması çerçevesinde ortaokul ve lise çağındaki bireylere yönelik olarak, bir ders işlenişinde kullanılabilecek örnek etkinliklere yer verilmiştir.

1. Afüvv Kavramı ve Tarihsel Arka Planı

"a-f-v" kökünden gelen "Afüvv", Kur'an'da çok zikredilen kavramlardan biridir. Çekim ve türevleri ile birlikte toplam 35 yerde geçmektedir (Çanga, 1986, ss.331-332). Çoğunlukla Allah'a izafe edilmiştir, fakat insanlara izafe edildiği yerler de bulunmaktadır.[3]

Afüvv kavramı sözlükte; gizlenmek, silinmek, silinip gitmek, yok olmak, eserin izi kalmamak, silmek, suyu bulandıracak şeyi suya bırakmayıp suyun duru saf olmasını

---

2 Esma-i Hüsna Kur'an'da 4 yerde geçmektedir: Araf, 7/180; İsra, 17/110; Taha, 20/8; Haşr, 59/24. Esma-i Hüsna konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Tosun, C. (2000). Dua öğretimi, *Dini Araştırmalar Dergisi*. *2* (6), Ankara, ss.1-22.

3 Bkz. Bakara, 2/237; Şura, 42/40; Al'i İmran, 3/134; Nur, 24/22.

sağlamak, (Atay vd., 1981. s.428), affetmek, cezalandırmaktan vazgeçmek, (Çanga, 1986, s.331), üzerinde hiçbir iz bulunmayan yer, bir nesneyi suyun içine batırarak görünmez hale getirmek, rüzgarın üzerlerini örterek izleri tamamen kaybetmesi (İbn Manzur, t.y., s.72) gibi anlamlara gelmektedir.

Allah'ın isimlerinden biri olarak ise "Afüvv", a - f - v kökünden mübalağa ifade eden bir sıfat olup "kolaylıkla affeden, kullarının günahlarını silen, cezaları kaldıran, çok affedici" demektir. Konuyla ilgili ayetlerin ışığında ilahi afüvv; Allah'ın kullarına ait günahların izlerini tamamen yok etmesi, Kiramen Kâtibin adlı meleklerine kayıtlarından sildirmesi, kıyamet günü bu günahlardan dolayı hesap sormaması, hatırlayıp mahcup olmasınlar diye kullarına da unutturması (Yıldırım, 2000, s.442), suçun insanda meydana getirdiği olumsuz izleri silmesi (Yurdagür, 1984, ss.111-112) ve günah yerine sevap yazması olarak yorumlanmaktadır (Yıldırım, 2000, s.442).

Kur'an'da beş ayette Allah'ın ismi olarak geçen "Afüvv", dört yerde buna yakın bir anlam ifade eden "Gafur" ismiyle, bir yerde de "Kâdir" ismi ile birlikte zikredilmektedir. Diğer 30 ayette ise "a- f- v" kelimesi, aynı köten gelen kelimelerin değişik türevleri ve anlamları geçmektedir.

Afüvv kavramının fiil olarak geçtiği ayetleri incelediğimiz zaman farklı olaylar karşısındaki affetme durumlarını görmekteyiz. Bu durumlar aşağıda izah edilmiştir: Yüce Allah ilgili ayetlerden birinde: *" … O size mağfireti ile yönelmiş ve bu zorluğu üzerinizden kaldırmıştır (afâ ankum)"* (Bakara, 2/187) buyurmaktadır.[4] Bu ayetin nüzulünden önce ilk Müslümanlar, bütün Ramazan ayı boyunca cinsi münasebetten, yemenin ve içmenin helal olduğu gecelerde bile, sakınılması gerektiği şeklinde yaygın bir görüşe sahipti. Ayet bu yanlış anlayışı ortadan kaldırmaktadır. Ancak bu görüşe rağmen bazı durumlarda eşler arasında cinsel beraberlikler oluyordu. Bu durum oruç yükümlülüğünü yerine getirmede Müslümanlara problemler çıkarıyordu. Allah zikredilen ayetle bu zorluğu kolaylaştırarak, bir yanlış anlayışı da gidermiş oldu (Esed, 1999, s.53).

Kutup'a (1998) göre, böylece Allah Müslümanlara kendi nefisleri üzerinde somut bir deney yaptırarak kolaylığın değerini, Allah'ın rahmetinin ve duaları kabul ediciliğinin derecesini anlamalarını sağlamıştır (s. 274). Elmalılı Hamdi Yazır ise,"afâ ankum" ifadesiyle yukarıdaki anlama ilaveten ayet nazil olmadan önce eşleri ile ilişkide bulunanların günahlarının affedilip silindiğini belirtmiştir (Yazır, 2016, ss.14-15).

Konuyla ilgili başka bir ayet de şöyledir: *"…Allah bu konuda (sizi her türlü yükümlülükten) azad etmiştir (afa-Allahu anha). Zira Allah çok bağışlayıcıdır, halimdir."* (Maide, 5/101). Ayetin nüzul sebebi şu şekilde açıklanmaktadır: Hz. Peygamber, vaazlarından birinde şöyle demiştir: "Ey Ümmetim! Allah size haccı farz kıldı: öyleyse onu ifa edin." Bunun üzerine birisi sordu: "Her yıl mı ey Allah'ın Rasulü?" Hz. Muhammed sesini çıkarmadı; adam soruyu

[4] Ayet meallerinde Diyanet İşleri Başkanlığınca hazırlanan Türkçe Kur'an-ı Kerim Meali esas alınmıştır.

iki defa daha tekrarladı. Sonra Hz. Peygamber şunları söyledi: "Eğer evet deseydim (haccı her yıl ifa etmek) üzerinize farz olurdu ve bu da şüphesiz gücünüzün üzerinde bir şey olurdu… O halde size herhangi bir şeyi emredersem onu gücünüzün yettiği kadar yapın ve size bir şeyi de yasaklarsam ondan uzak durun." (Kutup, 1998, s.395).[5]

Afüvv kavramı bir başka ayette *"İki ordunun savaş alanında karşılaştığı gün (görevlerinden) kaçanlara gelince; Şeytan onları (bizzat) kendi yaptıklarıyla tökezletti. Ama şimdi Allah onların günahlarını sildi (afa'-Allahu anhum). Doğrusu Allah çok affedicidir, halimdir."*(Al-i İmran, 3/55)[6] şeklinde geçmektedir. Ayetin nüzul sebebine göre Hz. Muhammed, Bedr savaşına ansızın çıktığı için Müslümanlardan bir kısmı savaş olacağını düşünmemişler ve bundan dolayı da Bedir Savaşı'nda bulunamamışlardı. Bedir savaşına katılanlar hakkında ilahi övgüyü gördükleri zaman gitmediklerine pişman olarak: "Ah keşke biz de Bedir ashabı gibi öldürülüp şehit olsaydık" diye düşmanla çarpışmayı arzu beslemeye başlamışlardı. Hatta Medine'de savunmaya razı olmayıp, Uhud'a çıkmayı teşvik edenler de bunlardı. Fakat Uhud'a çıkıp savaşmaya başlayınca birçoğu dayanıklılık gösterememişti. Peygamberin savaş bitinceye kadar yerlerinden ayrılmamalarını söylediği okçular da savaş bitmeden ganimet toplamak amacıyla yerlerinden ayrılmışlardı. Bu sebeple kazanılmak üzere olunan savaşın seyri değişmişti. Çünkü düşman, okçuların yerlerinden ayrıldığını görerek tekrar toparlanıp Müslümanlara saldırmış ve onlara büyük kayıplar verdirmişti. Belirtilen ayetler bu kişiler hakkında inmiş ve sözü geçen kişiler önceden savaşmayı arzu ettikleri halde savaşta kararlılık göstermediklerinden dolayı eleştirilmiştir fakat pişmanlıklarından dolayı Allah'ın onları affettiği de ifade edilmiştir (Yazır, 2016, s.434). Kutup (1998) da, Al-i İmran 55. Ayette savaşta yerlerini terk eden okçulara işaretin yanı sıra; hata işleyen, gücündeki dayanıklılığı yitiren, Allah ile olan bağını gevşeten, ölçü ve dayanaklarını terk eden, her insanın düşebileceği durumu belirleyen genel bir tasvirin söz konusu olduğunu ifade etmiştir (s.220).

Kur'an'da afüvv kavramının geçtiği bir diğer durum da şu şekildedir: *"Mazeret ileri sürmeye kalkmayın. İman ettiğinizi söyledikten sonra inkârcılığınızı açığa vurdunuz. İçinizden bir kısmını affetsek bile (nağfû'an) diğer bir kısmını günahta ısrarcı davranmış oldukları için azaba uğratacağız."*(Tevbe, 7/66). Rivayete göre Peygamber, Tebük seferine çıkarken münafıklardan bir süvari bölüğü de önde gidiyor, kendi aralarında Kur'an ve Peygamber ile alay ederek; "Şu adama bakın, Şam kalelerini ve köşklerini fethetmek istiyor heyhat, heyhat!" diyorlardı. Allah Peygambere bunu haber verdi. Bunun üzerine Peygamber "Şu bölüğü durdurunuz" dedi ve yanlarına vardı. "Siz şöyle şöyle dediniz" dedi. Onlar da yemin ederek "Hayır, Ya Rasulullah, hayır vallahi, ne senin ne ashabın hakkında kötü bir şey söylemedik, sadece yol yorgunluğunu unutmak için şakalaşıp eğleniyorduk" diye cevap

5 Ayette geçen "afa-Allahu anha" ibaresine "Allah onlara değinmemiştir", "Allah onlardan geçmiştir, sizi sorumlu tutmamıştır" manaları da verilmektedir.

6 Ayrıca konuyla ilgili diğer ayetler şöyledir; 5/Maide, 95, 9/Tevbe, 43, 2/Bakara, 52, 4/Nisa, 153.

verdi (Yazır, 2016, ss.379-380). Ayet bu davranışları kınamakta ve sonuçlarının kötülüğüne dikkat çekerek mü'minleri uyarmaktadır.

Başka bir ayette afüvv kavramı: *"Bir iyiliği açıklar veya gizlerseniz yahut bir kötülüğü affederseniz (ta'ğfû an sûin) şüphesiz Allah da ziyadesiyle affedicidir; O her şeye kadirdir."*(Nisa, 4/148-149)[7] şeklinde geçmektedir. İbarenin geçtiği 149. ayetin 148. ayet ile bağlantısı vardır. 148. ayetin nüzul sebebi hakkında Yazır'ın tefsirinde şu ifadeler yer almaktadır: "Bir gün Peygamberin huzurunda bir adam Ebu Bekir'in yüzüne karşı küfretmişti. O da birkaç kere sustuktan sonra karşılık vermişti. Karşılık verince Peygamber meclisten kalkıverdi. Ebu Bekir'in: "O bana söverken oturuyordunuz, ben karşılık verince kalktınız" dedi. Resulullah da: "Bir melek senin tarafından cevap veriyordu. Sen karşılık verince o melek gitti, şeytan geldi, şeytan gelince ben de oturmadım" buyurdu ve bunun üzerine ayet nazil oldu. Bir rivayete göre de, bir topluluğa bir misafir gelmiş yemek vermemişler, misafir şikâyet etmiş, şikayetinden dolayı da azarlanmış, bunun üzerine bu ayet inmişti ve hakkına riayet edilmeyen misafirin mazlumlar arasında bulunduğu ve şikâyete hakkı olduğu açıklanmıştı." (Yazır, 2016, s.111).

Rivayetler farklı olsa da konuyla ilgili verilmek istenen mesajı iletmektedir. Burada birinci ayet ile Allah kötü/çirkin söz söylemeyin –sövmek, iftira etmek, kötülüğü açığa vurmak şeklinde- sadece zulme uğrayan kişinin kendini savunmak için zalime karşı söyleyebileceği kötü sözle sınırlandırmıştır ki bu da sadece o kişinin kendisine yapılan kötülüğü açıklama hakkıdır. Yani bu hak uğradığı zulmün sınırları içerisinde olacaktır.

Kutup (1998), Kur'an'ın akışına göre kötülüğün açıklanmasının yasak edilmesini insanı pasif bir pozisyonda tutması anlamına gelmediği aksine, onu genel ve aktif bir iyiliğe yönelttiği yorumunu yapmaktadır. Ona göre burada kişiyi kötülüğü affetme eylemine yöneltme söz konusudur. Ayetin sonundaki "Allah çok bağışlayıcıdır ve gücü her şeye yetendir (feinnallahe kane afuvven kadîrâ) ifadesinde Allah, insanları affeden bu sıfatını öne çıkarmaktadır. İnsanı tutup hesaba çekebildiği halde onu affetmesinin amacı ise insanların ellerinden geldiği ve yapabildikleri kadarıyla Allah'ın bu sıfatını almalarını sağlamaktır (ss.119-120).

Bir diğer ayette: *"… Günahlarımızı affet, bizi bağışla ve rahmetini yağdır üstümüze! …"*(Bakara, 2/286) ifadeleri ile afüvv kavramına yer verilmiştir. Bu ayetin nüzul sebebi olarak şunlar söylenmiştir: "Siz içinizdekini açığa vursanız da gizleseniz de Allah sizi ondan hesaba çeker" (Bakara, 2/284), ayeti nazil olunca, bu ashaba pek ağır geldi ve toplanıp Hz. Muhammed'in yanına gittiler: "Ey Allah'ın Resulü! Namaz, oruç, cihad, sadaka gibi gücümüzün yeteceği amellerle mükellef olduk. Şimdi ise bu ayet indirildi. Halbuki bizim buna gücümüz yetmeyecek" dediler ve "Her birimiz, kendi gönlünde öyle şeyler konuşur ki, dünyaları verseler bunların kalbinde olmasını arzu etmez." diye insanın elinde olmadan

[7] Ayrıca bkz. Al-i İmran, 3/159.

içinde bulunan duygu, düşünce, tasarı ve hayallerden söz ettiler. Hz. Muhammed onlara: "Siz de sizden önceki Kitap Ehli gibi "duyduk ve karşı koyduk" mu demek istiyorsunuz? 'Duyduk ve uyduk. Ey Rabbimiz gufranını dileriz, dönüş ancak sanadır' deyiniz." buyurdu. Bunun üzerine aynı surenin 285. ve 286. ayetleri nazil oldu ve güçlerinin yetmeyeceği, ellerinde olmayan şeylerden hesaba çekilmeyecekleri bildirilerek endişeleri giderildi Böylelikle Allah, insanların kendisinden nasıl af dileyeceklerinin, hatalarından dolayı nasıl tevbe edeceklerinin ve O'na nasıl dua edeceklerinin örneğini ilgili ayetle açıkça belirtti.

Afuvv kavramının Allah'ın ismi olarak geçtiği ayetlerin[8] anlamları, siyak-sibakları ve nuzül sebepleri incelendiğinde; Allah'ın kullarının her türlü günahlarını affettiği, onları hiç işlememiş gibi yok saydığı görülmektedir. İnsanları affa teşvik, hoş olmayan çirkin uygulamaları kaldırılma ve dini kolaylıklar bu ayetlerde işaret edilen önemli hususlardır. Ancak incelenen ayetlerin vurguladığı hususlar topluca değerlendirildiğinde ulaşılan sonuçlar aşağıdaki şekilde kategorize edilebilir. Allah:

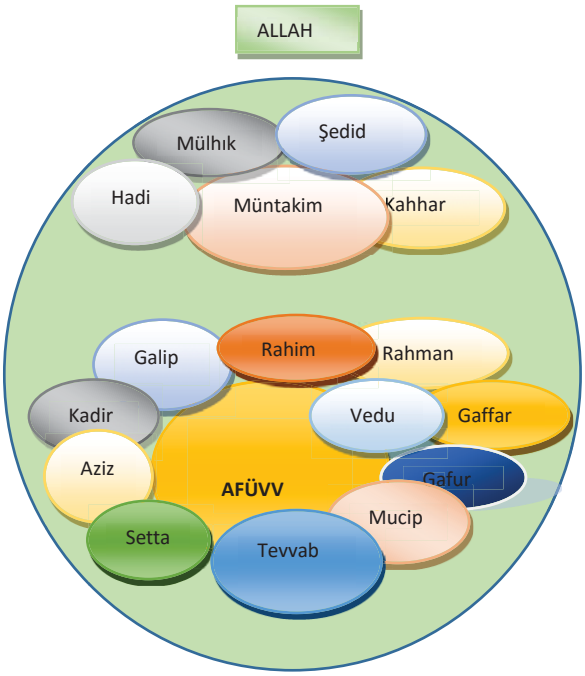
- Müslümanları sorumlu tuttuğu bazı dini yükümlülükleri hafifleştirmekte veya kolaylaştırmakta,
- İnananların daha önceden işledikleri günahları affetmekte/silmekte,
- Bir toplulukta aynı günahı işleyenlerden samimice pişman olanları affetmekte, ısrarcı olanları affetmemekte,
- İnsanlara da affetmeyi tavsiye etmekte,
- Hata ve günahları karşısında ümitsizliğe kapılmamaları ve kendisinden af/bağışlanma dilemeleri hususunda insanları yönlendirmektedir.

Hz. Muhammed'in hayatında da affetmekle ilgili mü'minler için çok sayıda örnek ve afüvv kavramına atıflar mevcuttur. Hz. Aişe'nin, "Kadir gecesi nasıl dua edeyim?" diye sorması üzerine Hz. Peygamber; "Allah'ım! Şüphesiz sen affedicisin, kerimsin, affı seversin, beni affet" diye dua etmesini tavsiye etmiştir (Tirmizî, Deavât, 84) hadisi ile "Sevabını Allah'tan umarak, Kadir Gecesi'ni ihya edenin geçmiş günahları affolur." (Buhari, Siyam: 71) hadisi bu hususta verilebilecek örnekler arasındadır.

Ayet ve hadislerle açıklamaya çalıştığımız Afüvv ismini daha iyi tanımlayabilmek için, onu ilintili olduğu kavramlar ve Allah'ın diğer isimlerini birlikte ortaya koymak gerekmektedir. Çalışmamızda odak kavramımız Afüvv'dür. Ancak bu kavram Kur'an'da geçen diğer

8 "… Bilin ki Allah gerçekten günahları temizleyendir (afuvven), çok affedicidir (gafura)." Nisa, 4/43. " Allah onların günahlarını silebilir. Çünkü Allah günahları silendir (afüvven), çok bağışlayıcıdır (gafuran)." Nisa, 4/99; " Bir iyiliği açıklar veya gizlerseniz yahut bir kötülüğü affederseniz şüphesiz Allah da ziyadesiyle affedicidir; O her şeye kadirdir." 4/Nisa, 149; " Böyledir; her kim kendisine yapılana misliyle karşılık verir, sonra yine haksız bir saldırıya uğrarsa Allah ona mutlaka yardım eder. Hiç şüphesiz ki Allah çok bağışlayandır, çok affedendir." Hac, 22/60; " İçinizden kadınlarına zıhar yapanların kadınları asla onların anaları değildir. Onların anaları sadece, kendilerini doğuran kadınlardır. Gerçek şu ki, onlar çirkin ve asılsız bir söz söylüyorlar. Şüphesiz Allah affedicidir, bağışlayıcıdır." Mücadele, 58/2.

kavramlarla yakın ilişki içerisindedir ve bunlar kendi aralarında tam, bütüncül bir sistem oluşturmaktadır. Bu nedenle odak-kavramla ilgili olan sistem içerisindeki diğer kavramlara da değinilmiştir. Kur'an'daki bu kavramlar somut anlamlarını birbirleriyle olan bu ilişki sisteminden almaktadır. Diğer bir ifade ile bu kavramlar kendi aralarında büyüklü küçüklü çeşitli gruplar oluşturmakta ve birbirlerine çeşitli yollarla bağlanmaktadır. Dolayısıyla anahtar kavramların tahlilinde sistem içindeki kelimelere özel anlam kazandıran bu türdenkelime ilişkilerinin göz önünde bulundurulması önemli bir husus olmaktadır.[9]

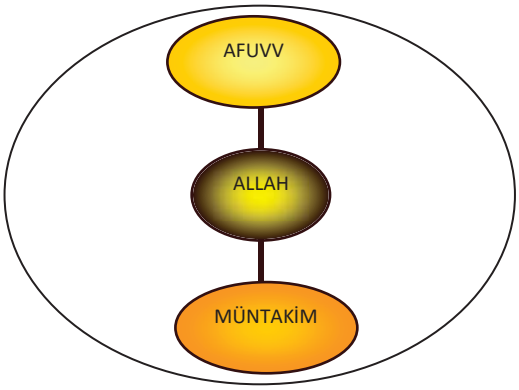
Şekil 1. Afüvv ve Müntakim İsmi ile ilgili diğer Esma-i Hüsna İsimleri

Yukarıda Afüvv isminin Allah'ın diğer isimleri ile olan ilişkisi gösterilmiştir. Burada büyük daireyi, diğer isimleri de içine alan Allah isminin sistemi olarak kabul edelim. Sistem içerisindeki odak-kavramımız Afüvv'dür. Afüvv Allah'ın diğer isimleri ile içerik bakımından çeşitli yakınlıklar göstermektedir. Örneğin: Allah'ın Vedud (Sevgi) ismi O'nun Afüvv ismi ile yakından ilgilidir. Çünkü onun affediciliği büyük oranda kullarına karşı olan sevgisinden kaynaklanmaktadır. Burada Allah kulları ile bir sevgi bağı oluşturmakta ve bu bağa istinaden kullarının hatalarını kusurlarını affetmekte, görmezden gelmekte yahut tamamen silmektedir. İkinci olarak Kadir (Güç Sahibi) ismini ele aldığımızda Allah'ın

9 Kavramlar ve aralarındaki ilişkiler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Izutsu, T. (1975). *Kur'an'da Allah ve insan*,(S. Ateş, çev.), İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat.

affetmesinin onun gücü dâhilinde olan bir şey olduğunu görürüz. Zira birinin yapılan hataları affedebilmesi için onun aynı zamanda cezalandırabilme gücünün de bulunması gerekir. Yani bu affetme isteğe bağlı bir fiildir. Kişinin acizliğinden veya zayıflığından dolayı hataları cezasız bırakması af olmaz. Nitekim Allah, kullarını cezalandırabilecek güce sahip olduğu halde onları affettiğini bildirmektedir. Sistem içerisindeki bir başka ilişki ağına örnek verelim. Allah'ın Tevvâb ismi, kullarının tövbelerini, pişmanlıklarını çok kabul eden demektir. Yani yaptıkları hatalardan dolayı pişmanlık duyup Allah'tan özür dileyen kimselerin bu özürlerini kabul ettiği anlamına gelmektedir. Öyle ki bu hatalar ve özür dilemeler defalarca olsa bile Allah yine de samimi olunduğu müddetçe bunları kabul ettiğini belirtir. Bu isim aynı zamanda O'nun Mucip ismi ile de yakından ilgilidir. Çünkü O kendisine pişmanlık ile yönelen kimselere cevap verendir. Böylece Allah insan ile canlı bir iletişime geçmekte affedilme isteğine cevap vererek günahları bağışlamaktadır.

Izutsu (1975), bir kavramı kapsamlı bir şekilde açıklamanın yollarından biri olarak o kavramı zıt anlamlısı ile birlikte ele almanın önemine işret eder (ss. 93-94). Buna göre Afüvv'ün zıt anlamlısı olan Müntakim'in (intikam alan) anlamını açıklamak Afüvv isminin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. İki isim arasındaki ilişkiyi aşağıdaki şema üzerinden şöyle gösterebiliriz:

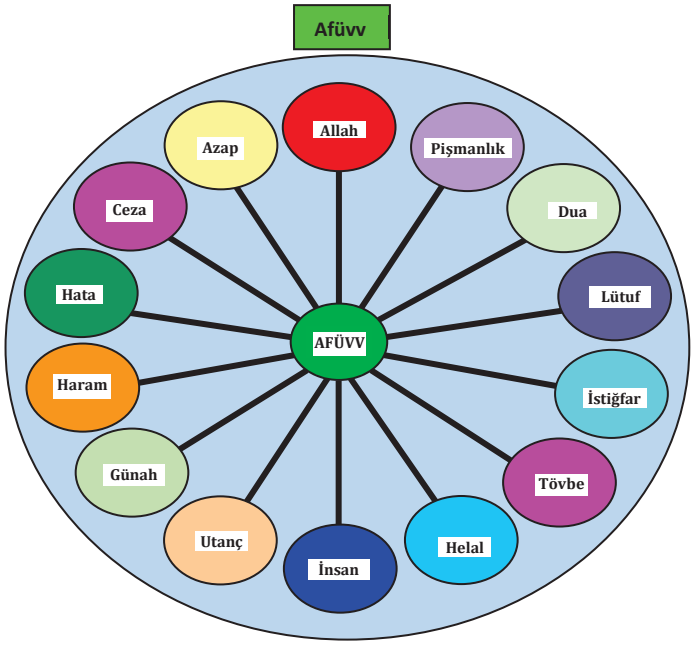

Şekil 2. Afüvv İsminin Zıt Anlamı Müntakim İsmi

Öç almak, cezalandırmak, bir işi kerih görüp ayıplamak, yadırgamak anlamlarındaki "n-k-m" kökünden türeyen "müntakim", suçluyu cezalandıran demektir (Karagöz, 2011, s.351). Allah'ın ismi olarak Müntakim, zalimleri, zorbaları, suç ve günah işleyenleri, önce bu davranışlarından sakındıran, hallerini düzeltmeleri için zaman veren, sonra bu davranışlarına devam edenleri hak ettikleri kadar cezalandıran demektir. "Müntakim", Kur'an'da Allah'ın ismi olarak 7 ayette geçmektedir. Bunlardan 4'ünde "aziz" ismi ile

birlikte zikredilir.[10] Çekim ve türevleri ile birlikte toplam 12 ayette zikredilmektedir.[11] Burada dikkat edilecek husus, bu ismin "aziz" ismi ile birlikte geçmesidir. Müntakim isminin "aziz" ismi ile birlikte geçmesi, suç/günah işleyenleri cezalandırmaya güç yetirebildiğini, bundan aciz olmadığını bildirmek içindir. Yukarıda ifade edildiği üzere, Afüvv isminin "kadir" ismi ile birlikte zikredilmesi Allah'ın cezalandırmaya gücü yettiği halde cezalandırmaktan vazgeçmesi manasına gelmekte idi. Bu husus ayetler arasındaki bütünlüğü göstermesi açısından önemlidir. Çünkü Allah, güç ve kudreti yettiği halde affetmekte yahut güç ve kudreti yettiği için cezalandırmaktadır. Ana kavram olarak Afüvv ismini belirlediğimizde; Kur'an'da Afüvv ismi ve türevleri 35 ayette geçerken Müntakim isminin sadece 12 ayette geçiyor olması dikkat çeken bir diğer husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bu durum, Allah'ın bağışlayıcı/affedici sıfatını, cezalandırıcı sıfatına göre daha fazla ön plana çıkardığını açıkça göstermektedir.

Afüvv isminin dini literatürdeki diğer kavramlarla olan ilişkisine değinmek çalışmanın amacı bakımından yerinde bir tavır olacak ve daha önce de belirtildiği üzere kavramın daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Şekil 3. Afüvv İsminin İlişkili Olduğu Kavramlar

10 Al-i İmran, 3/4, Maide, 5/95, İbrahim, 14/47, Secde, 32/22, Zümer, 39/37, Zuhruf, 43/41, Duhân, 44/16.

11 A'râf, 7/136, Hicr, 25/79, Rum, 30/47, Zuhruf, 43/25,55.

Şekil 3'deki şemada anahtar-kavram, Afüvv'dür. Allah, sistemin tepe noktasında bulunmaktadır. Affedilmeye muhatap olan insan, yani af eylemi ile karşı karşıya kalan birey ise sistemin alt noktasındadır. Sistemin sağ yarısında anlam içeriği olumlu kavramlar, sol yarısında anlam içeriği olumsuz kavramlar gruplandırılmıştır. Şema üzerinden kavram ağı ile ilgili olarak şöyle bir ilişkiler ağı oluşturulabilir; *günah* işleyen veya *hata* yapan insan ile *dua* vasıtasi ile *Allahla* iletişime geçmekte,[12] O'ndan hatasının bağışlanması için *tövbe* ederek *af* dilemekte ve böylece *cezadan* kurtulmayı *umut* etmektedir. Böylece Allah-insan ilişkisinin insandan Allah'a olan boyutu işlerlik kazanmaktadır. Allah, ona *lütfu* ile cevap verebilir ve *günahını silerek* özrünü kabul edebilir. Bu Allah-insan ilişkisinin Allah'tan insana olan boyutuna hareketlilik kazandıracaktır. Dolayısıyla birey, tevbe, dua vasıtasıyla Allah ile olan diyaloğunun canlılığını bizzat tecrübe etmiş olacaktır. Benzer şekilde Afüvv kavramı ile ilgili olarak şemadaki isimlerden başka ilişkiler ağı da oluşturulabilir.

Buraya kadar Afüvv isminin tarihsel arka planında, anlamı ve bu isimle ilişkili anlam öbekleri açıklanmıştır. Çalışmanın bundan sonraki aşamasında Afüvv isminin anlam içeriğinin eğitim ortamına aktarılması üzerinde durulacaktır.

2. Afüvv İsminin Eğitim Ortamında Kullanılması

Öncelikle kavramın eğitim ortamına taşınmasının hangi değerlerin kazandırılmasına katkı sağlayacağı üzerinde durmak gerekir. Afüvv isminin buraya kadar ortaya koymaya çalıştığımız, gerek sözlük ve ıstılahi anlamları gerekse ayet ve hadislerde ortaya çıkan anlamları göz önüne alındığında bireysel ve toplumsal anlamda "affetme" değerini kazandırma ve "affetmeye istekli hale getirme" şeklinde eğitim ortamında kullanılabileceği söylenebilir. Bir erdem ve değer olarak affetmek, öğrencilerin kazanması beklenen davranışlar arasında eğitim ortamında ele alınabilir. Çünkü affetmenin özgürleşmek, hafiflemek, psikolojik olarak iyi hissetmek gibi bireysel faydaları vardır. Toplumsal anlamda ise bu kavram barış ve hoşgörü ortamlarının oluşmasına katkı sağlayabilir. Allah Afüvv ismini affeden, bağışlayan, silen anlamlarında kullanırken aslında kullarından istediği affeden, bağışlayan ve hataları silen insan olmalarıdır.

Aşağıda Afüvv isminin eğitim ortamına aktarılmasını sağlayacak etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Fakat bundan önce ismin öğretiminde hangi kazanımların dikkate alınacağının belirtilmesi gerekmektedir. Etkinliklerden edinilmesi beklenen kazanımlar şöyle sıralanabilir:

- Esma-i Hüsna üzerinde düşünür ve bu isimleri anlamlandırmaya çalışır. (Etkinlik 1/2)
- Afüvv isminin anlamını ve çağrışımlarını yorumlayabilir. (Etkinlik 3/4)

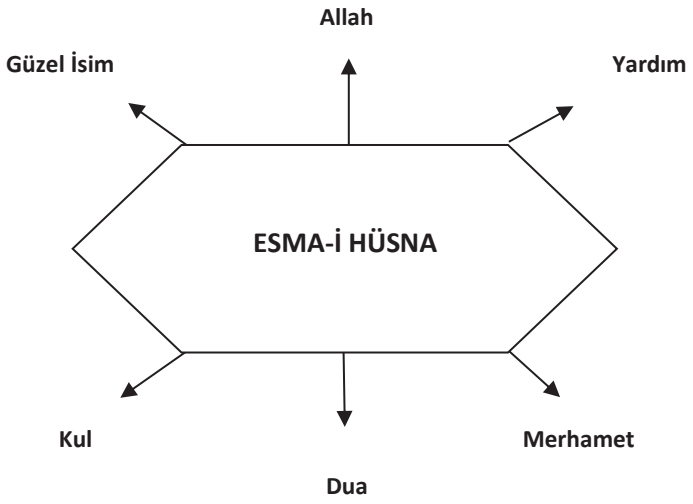
12 Izutsu (1975), Allah ile insan arasındaki ilişkinin Allah'tan insana ve insandan Allah'a olmak üzere iki boyutundan söz eder. Ayrıntılı bilgi için bkz. ss.244-250.

- Afüvv isminin bireysel ve toplumsal hayattaki yansımaları üzerinde düşünür ve kendi hayatındaki çağrışımlarını kurgular. (5/8)
- Allah'ın hem affeden hem de kullarına affetmeyi tavsiye eden bir varlık olduğunun bilincine varır. (Etkinlik 6)
- Ayetler ışığında affedici olmanın önemini kavrar. (Etkinlik 6/7)

Aşağıda oluşturduğumuz 8 etkinlik örneği hem ortaokul ve hem de lise seviyesi için uygundur. Ancak örnekler daha çok ortaokul düzeyindeki öğrencilerinin gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bununla birlikte bu dersi ve etkinlikleri ortaöğretimde kullanmak isteyen öğretmenlerin öğrenci düzeylerine ek bilişsel bilgi ve yeni kaynaklardan yararlanmaları kazanımların edinilmesinde daha fazla etkili olacaktır. Etkinlikler 2 ders saatini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Her etkinliğin altında hangi aşamada kullanılacağı belirtilmiş, öğretmenin bu etkinlikten nasıl yararlanabileceği kısaca izah edilmiştir.

Etkinlik 1

Esma-i Hüsna hakkında aklınıza gelen kavramları yazarak bir zihin haritası oluşturunuz

Bu etkinlik derse giriş, başlangıç etkinliği olarak tasarlanmıştır. Amaç, öğrencilerin Esma-i Hüsna hakkındaki ön bilgilerini ortaya koymaktır. Böylece, Esma-i Hüsna hakkında öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ölçülürken, aynı zamanda bu isimler üzerinde düşünmeleri sağlanacaktır. Ön öğrenmelerin ve konuyla ilgili mevcut bilgilerin, öğrencilerin yeni öğrenecekleri konu üzerindeki etkisi bilinmektedir. Dolayısıyla bunların açığa çıkarılması, bir sonraki aşamada izlenecek yolun belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Etkinlik 2

Aşağıda verilen ayet ve resim yan yana geldiğinde size ne ifade ediyor? Esma-i Hüsna bağlamında yorumlayınız.

" De ki: "İster Allah diyerek, ister Rahman diyerek yakarın; hangisiyle yakarsanız olur, çünkü bütün güzel isimler O'na mahsustur..."[13]

Bu etkinlik ile öğrencilerin mevcut bilgilerini kullanarak yeni öğrenmeler gerçekleştirmeleri amaçlanmaktadır. Girişten sonra kavramın açıklanması aşamasında kullanılabilir. Esma-i Hüsna hakkında öğrencilerin Kur'an ifadelerini görmeleri ve Allah'ın isimlerinin aslında Kur'ani ifadeler olduğunu fark etmeleri hedeflenen kazanımlardandır. Bu bağlamda yukarıdaki ayet, Esma-i Hüsna'nın Kur'an'da nasıl kullanıldığını ve Allah'ın bu isimlere verdiği değeri ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir. Çünkü Allah, kendisine bütün güzel isimlerini kullanarak her şekilde dua edilebileceğini bildirmektedir.

Etkinlik 3

Aşağıda verilen ayet ve onun nüzul sebebinden hareketle ayeti ve ayette geçen Afüvv kavramının kapsamını değerlendiriniz.

"İçinizden yardımsever ve zengin olanlar akrabaya, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere artık bir şey vermeyeceğiz diye yemin etmesinler. Bağışlasınlar (vel-yağfuu), hoş görsünler; Allah'ın sizi bağışlamasını arzu etmez misiniz? Allah çok bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir." (Nur, 24/22).

Hz. Peygamberin bir seferi esnasında, küçük bir grup, kötü bir iftira üreterek Peygamberin eşi Hz. Aişe'ye suç attılar ve bunu yaymaya başladılar. Bir süre sonra gelen ayetler Hz. Aişe'nin suçsuz olduğunu ortaya koydu. Bu iftirayı yayanlardan biri de Ebu Bekir'in halasının oğlu idi ve Hz. Ebu Bekir ona sürekli yardımda bulunuyordu. Kızı hakkındaki iddianın iftiradan ibaret olduğu kesinleşince Hz. Ebu Bekir, bu nankör akrabasına artık yardım etmeyeceğine yemin etti. Aşağıdaki ayet gelince de "Vallahi Allah'ın beni

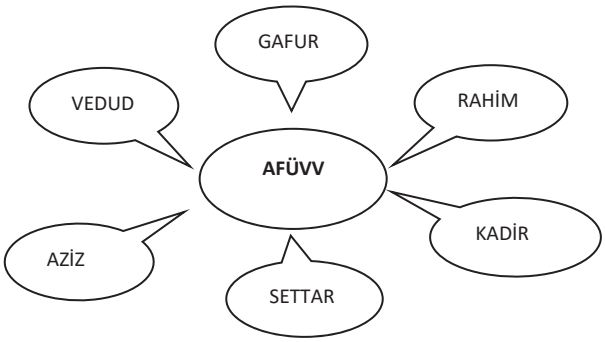
13 İsra, 17/110. Esma-i Hüsna kavramı, bu ayet dışında Araf, 7/180, Taha 20/24 ve Haşr, 59/24. ayetlerde geçmektedir.

bağışlamasını arzu ederim, bunu her şeye tercih ederim" diyerek yeminini bozdu ve yardıma devam kararı aldı.

Bu etkinlikle öğrencilerin daha önceki öğrenmelerinden hareketle Afüvv isminin anlamını ve çağrışımlarını yorumlamaları amaçlanır. Affetme eyleminin ne derece büyük hataları kapsadığı, yapılan hatalar karşısında iyilik yapmaktan vazgeçilmemesi gerektiği, Allah'ın o hata sanki hiç yapılmamış gibi iyilik yapmaya devam edilmesini tavsiye ettiği vb. hususlar bu etkinlik vasıtasıyla tartışmaya açılır. Öğrencilerin elde etmesi hedeflenen kazanım, Afüvv isminin Kur'an'da hangi bağlamlarda kullanıldığını öğrenmeleridir.

Etkinlik 4

Afüvv kavramının anlamını düşünerek bağlantılı olduğu Allah'ın diğer isimlerini aşağıdaki şemada gösteriniz.

Yukarıdaki şemada Afüvv isminin anlam öbeğine dâhil olan diğer isimler yazılmıştır. Örneğin *Vedud* ismi, kullarını seven, onlara rahmet ve bereketini ulaştıran; *Gafur* ismi, kullarının günahlarını bağışlayan; *Settar* ismi, kullarının kusurlarını, ayıplarını, başka insanların öğrenmemesi için örten, gizleyen; *Kadir* ismi, cezalandırmaya güç yetirebildiği halde cezalandırmayan anlamına gelmektedir. Bu isimler *Afüvv* ismi ile birlikte düşünüldüğünde Afüvv isminin anlam çerçevesi belirginleşmektedir.

Bu etkinlik deste, Afüvv isminin Allah'ın diğer isimleri ile ilişkisi açıklanırken kullanılabilir. Öğrencilerin, Afüvv'ün anlam çerçevesine dâhil olan, bu isimle ilişkili Allah'ın diğer isimlerinin anlamlarını yorumlamaları ve bunlar üzerinde düşünmeleri amaçlanır. Bununla beklenen kazanım, öğrencilerin kavram ile ilgili olarak bilişsel öğrenme ağının genişlemesidir.

Etkinlik 5

Hikâyenin ana temasını çıkarınız.

BÜYÜK AF

Hicretin 8. Senesinde Hz. Muhammed Müslümanlarla birlikte Mekke'ye girdi. Kâbe'ye geldi. Kâbe'de bulunan putlardan Kâbe'yi temizledi. Bu arada Hz. Bilâl Kâbe'nin damına çıkmış, ezan okuyor, Müslümanları namaza davet ediyordu.

Bir zamanlar secdede iken Hz. Muhammed'in üzerine hayvan pislikleri atmışlardı. Müslümanlara üç yıl ambargo uygulamış, Müslümanları ağaç yaprağı yemek zorunda bırakmışlardı. Müslümanlara en ağır işkencelerde bulunup evlerini ve mallarını ele geçirmişlerdi. Kendilerine bunca kötülük yapılan insanlar şimdi Mekke'ye çok güçlü bir durumda geri dönmüşlerdi. Acaba kendilerine işkence edenlere nasıl davranacaklardı?

Bütün Mekkeliler Kâbe'nin önünde toplanmıştı. Herkes heyecan ve korku içinde haklarında verilecek kararı bekliyordu.

Acaba Hz. Muhammed onlar hakkında nasıl bir hüküm verecekti? Yıllar önce eziyet ve işkence ettikleri insanlar, bugün Mekke'nin hâkimleri olmuşlardı. Allah onlara yardım etmişti.

Biraz sonra sevgili peygamberimizin sorusu duyuldu:

-Ey Mekkeliler! Şimdi size ne yapacağımı düşünüyorsunuz?

Mekkeliler:

-Sen çok merhametli, iyiliksever bir insansın. Bize de iyilik edeceğini düşünüyoruz, diye cevap verdiler.

Hz. Peygamber gülümsedi ve onlara Yusuf Suresi'nin 92. Ayetini okudu:

-"Ben size kardeşim Yusuf'un dediğini diyorum: Bugün başa kakma günü değildir. Bugün kınama günü değildir. Rabbimden sizin için af diliyorum. O merhametlilerin en merhametlisidir. Gidiniz, hepiniz serbestsiniz." dedi ve Mekke'de genel af ilan etti (Sarıçam, 2004, ss. 211-212).

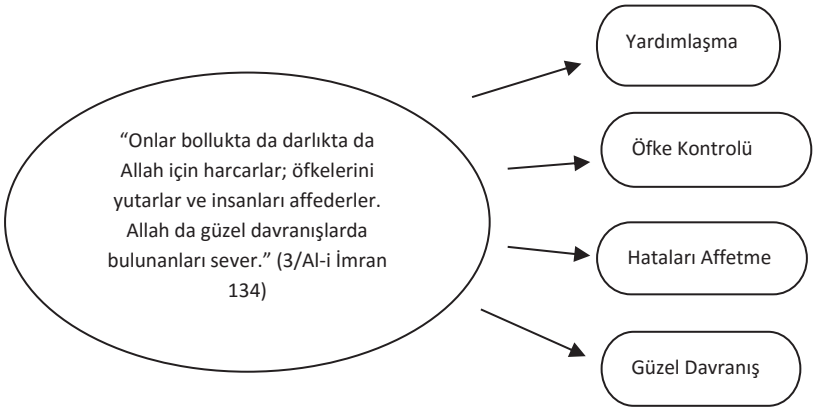
Bu etkinlik konuyu Hz. Peygamber ve İslam tarihinden örneklerle açıklama ve ve yaşanana hayatla ilişkilendirmede kullanılacaktır. Yine bu etkinlikle öğrencilerin, Kur'an'ın insanlar için "en güzel örnek" (üsvetün hasenetün) olarak sunduğu Hz. Muhammed'in affedeci özelliği ile Allah'ın bu ismi arasında bağ kurması, bu örneği hayatına taşımanın yolları üzerinde düşünmesi amaçlanmaktadır. Ulaşılmak istenen kazanım, öğrencilerin Afüvv

isminin bireysel ve toplumsal hayattaki yansımaları üzerinde düşünmeleri ve kendi hayatlarındaki çağrışımlarını kurgulamalarıdır. Bu bağlamda; Hz. Peygamber, yıllarca kendisine kötülük edenleri, alay edenleri, onu ana yurdundan ayrılmak zorunda bırakanları, kendisini öldürmek için her çareye başvuranları, herkesi bağışladığı; yaptıkları kötü davranışların karşılığını verecek gücü ve imkânı bulunmasına rağmen onları affetmeyi tercih ettiği hatta Allah'ın da onları bağışlaması için dua ettiği vurgulanacaktır.

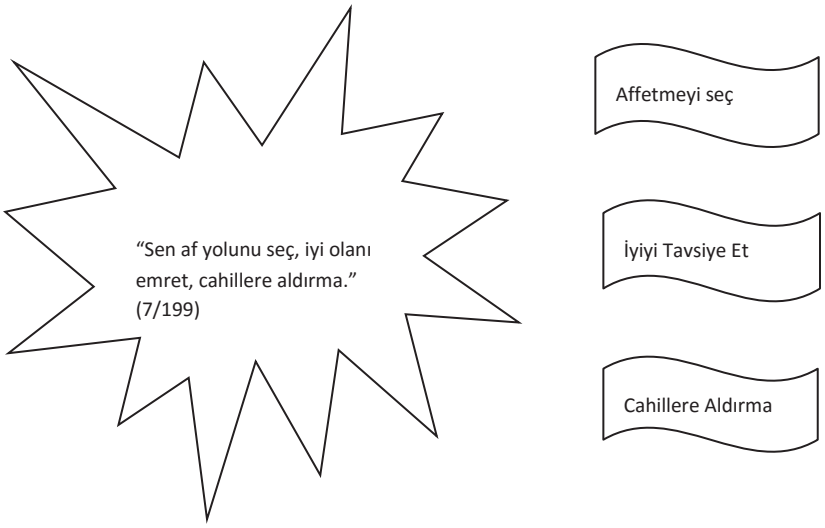
Etkinlik 6

Verilen ayetlerden çıkarılabilecek temel ilkeleri belirtiniz.

1.

2.

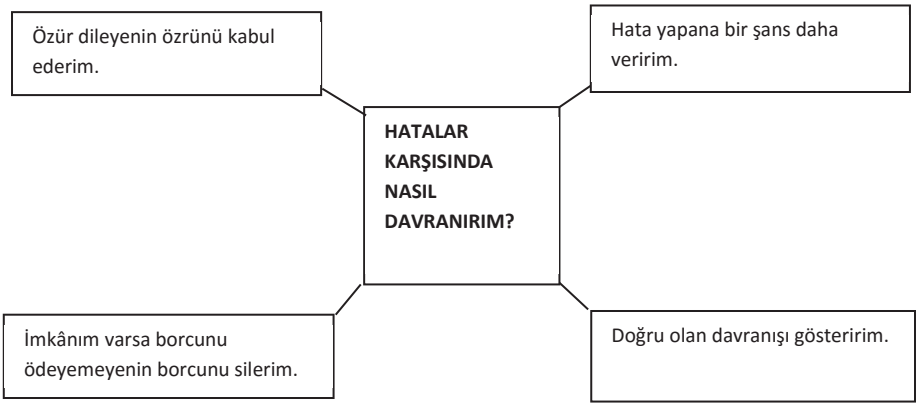

Yukarıdaki ayetler, Allah'ın affetmeye verdiği değeri göstermesi açısından önemlidir. Ayetlerde Allah, kullarına karşı merhamet ve affediciliğini ön plana çıkarmakta, bunun insan hayatındaki bireysel ve toplumsal önemine işaret etmektedir. Kullarının yaptıkları her türlü günah ve hatalı davranışta kendisine yönelmelerini ve sığınmalarını, hatalarından pişmanlık duydukları ve af diledikleri vakit onları affedeceğini belirterek kendisinin her zaman sığınılacak bir varlık olduğunu ve hiçbir durumda kullarına yüz çevirmediğini belirtmektedir. Ayrıca bu davranışı ile kullarından da affı tercih etmelerini istemektedir.

6. etkinlik ile öğrencilerin affetmeye ilişkin Kur'an ayetleri ışığında ilkeler çıkarması amaçlanmaktadır. Etkinlik, öğrencilerin derse katılımını sağlamak ve onları aktif hale getirmek için kullanılabilir. Allah, insanlara yaşadıkları olumsuzluklar neticesinde affetme yönünde davranış geliştirmelerini önermektedir. Etkinlikte verilen ayetler örneğinde, öğrencilerin affetme davranışına götürebilecek ilkeleri bulmaları ve ulaşılan ilkeleri yorumlamaları hedeflenir.

Etkinlik 7

Afüvv kavramının anlamını düşünerek Müslüman bireylerden beklenen davranışları aşağıdaki şemada boş bırakılan yerlere yazınız.

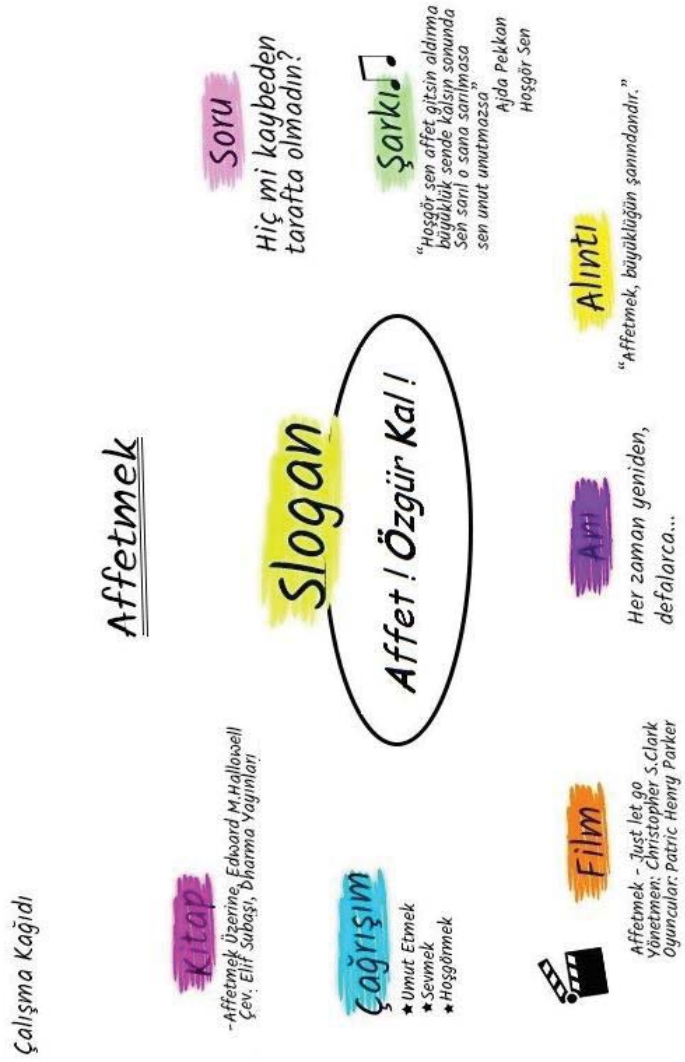

Bu etkinlik, dersin son aşamasında, öğrencilerin affetme davranışını tecrübe edeceği durumların neler olabileceğine ilişkin örnekler bulmalarına yöneliktir. Bunlar aynı zamanda affetme eyleminin bireysel ve toplumsal hayattaki yansımalarıdır. Öğrencilerin, affetmenin hangi şekillerde olacağını veya ne tür eylemlerin affetme kapsamına dâhil olabileceğini farketmeleri, bu eylemleri kendi hayatlarında denemeye istekli olmaları ve tecrübe etmeleri elde edilmesi beklenen kazanımlardandır.

Burada özellikle: Allah'ın Afüvv isminin davranış geliştirme açısından değeri, bireyin kendisine karşı yapılan hatalara nasıl karşılık vermesi gerektiğinin bilincine ulaşmış olması ile yakından ilişkili olduğu; kin tutmak, yapılan hataları ısrarcı bir şekilde dile getirmek,

sosyal ilişkileri sonlandırmak yerine, özür dileyenin özrünü kabul etmek, söz konusu hatayı dillendirmemek, hata yapana bir şans daha vererek ilişkileri devam ettirmek gerektiği ve bunların Müslüman bireyde geliştirilmesi hedeflenen davranışlar arasında yer aldığı vurgulanacaktır.

Etkinlik 8

Bu etkinlik, öğrencilere verilecek çalışma kâğıdı olarak hazırlanmıştır. Afüvv isminin öğrencide oluşturduğu yeni öğrenmeleri ve çağrışımları ortaya çıkarmak; onları konu ile

ilgili öğrendikleri üzerinde yeniden düşünmeye, bireysel ve sosyal hayattaki yansımalarına ilişkin keşiflerde bulunmaya ve konu hakkında araştırma yapmaya sevk etmeyi amaçlamaktadır.

Sonuç

Esma-i Hüsna arasında yer alan Afüvv ismini inceleyerek ahlaki bir değer olan "affetmek" kavramının önemini ortaya koymaya çalıştığımız bu makalede referans noktası, Kur'an-ı Kerim ve hadisler olarak belirlenmiştir. Vurgulanan hususlar da bu çerçevede ele alınmıştır. Nitekim Allah kendisini "çok affeden, çok bağışlayan" olarak nitelendirmiştir. Gönderdiği peygamber, affedici olmanın örnekliğini yaşayarak kendi hayatında göstermiştir. Allah böylelikle insanlara affetmeyi dini bir değer ve ahlaki bir erdem olarak sunmuştur.

Kur'an'da Afüvv isminin geçtiği ayetlerde Allah, kullarının günahlarını ve hatalarını affettiğini ifade ederek kendisinin sadece günahları ve hataları cezalandıran değil, aynı zamanda affeden bir varlık olduğunu ortaya koymuştur. Esma-i Hüsna'nın bu çerçevede düşünülmesi ve davranış geliştirme açısından öğretime konu edilmesi, din eğitimi açısından dikkate değer bir husustur.

Afüvv isminin öğrenim ve öğretiminde kullanılmak üzere oluşturulan etkinlik örnekleri, bu anlayışla yani Afüvv isminin ayet ve hadislerde vurgulanan hususlarını ortaya koymak düşüncesi temel alınarak geliştirilmiştir. Etkinlikler hazırlanırken ve çalışmada ele alınırken de kazanımların öğrenme süreci içerisinde edinilmesine yönelik eğitsel bir amaç ve sıra takip edilmiştir.

KAYNAKÇA

Akyürek, S. (2004). *Din öğretiminde kavram öğretimi.* İstanbul: DEM.

Akyürek, S. (2013). *Din öğretimi model strateji yöntem ve teknikler.* Ankara: Nobel.

Atay, H., Atay, İ., Atay, M . (1981). *Arapça-Türkçe Büyük Lügat*. Ankara: Bayrak Matbaası

Buhari, Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Cu'fi. (1979). Sahihu-l Buhari, (C. 5-8) İstanbul: el-Mektebetü'l-İslami.

Cevheri, İsmail b. Ahmed (1979). Tâcu'l-*Luğa ve Sıhâhu'l-'Arabiyye (es-Sıhah)*. Beyrut.

Er-Razi, F. (1993). *Tefsir-i Kebir Mefatih'ül- Gayb*. S. Yıldız vd., (çev.) Ankara: Akçağ Yayınları.

Esed, M. (1999). *Kur'an mesajı*. (C. 1-3). İstanbul: İşaret Yayınları.

Izutsu, T. (1975). *Kur'an'da Allah ve insan.*(S. Ateş, çev.), İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat.

İbn Manzûr, Cemaluddin Muhammed b. Mükerrem. (t.y.). *Lisânu'l-Arab,* (C. 1-3). Kahire: Dâru'l-Maârif.

Karagöz, İ. (2011). *Ayet ve Hadisler Işığında Allah'ın İsim ve Sıfatları Esma-i Hüsna.* Ankara, DİB Yayınları.

Kur'an Kelimelerinin Anahtarı. Mu'cemül- Müfehres Tercümesi. (1986). M. Çanga (çev.). İstanbul: Timaş.

Kutup, S. (1998). *Fî Zılâl-il Kur'an*. (C. I). İstanbul: Hikmet.

Sarıçam, İ. (2004). *Hz. Muhammed ve evrensel mesajı.* Ankara: DİB Yayınları.

Selçuk, M. (2000). Gençlik Çağı ve İnanç Olgusu, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi* içinde*.* (ss. 333-358), İstanbul, Ensar Neşriyat.

Tosun, C. (2000). Dua Öğretimi, *Dini Araştırmalar Dergisi*, *2* (6), ss. 1-22.

Tirmizi, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ. (1996). *Sünenü't-Tirmizî.* (C. 1-6). Beşşâr Avvâd Ma'rûf(nşr). Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l- İslâmî.

Yazır, H. (2016). *Hak Dini Kur'an Dili*. (C. 2). İstanbul:Azim Dağıtım.

Yıldırım, S. (2000). Afüvv. *İslam Ansiklopedisi*. (C. 1, s. 442). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Yurdagür, M. (1984). *Allah'ın sıfatları Esmaül-Hüsna.* İstanbul: Mafiret .